

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНО – ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання вченої ради
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти

від 14 червня 2024 р. № 3

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти і науки
Рівненської обласної державної
адміністрації

від 20 червня 2024 р. № 154

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку гурток
«Пізнаємо природу»
1 рік навчання

м. Рівне-2024

Автор:

Світлана ЛУЦИШИН – керівник гуртків комунального закладу «Центр національно – патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради.

Рецензенти:

Інна ВЛАСЮК – методист комунального закладу «Центр національно – патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради;

Олена КУЗЬМІН – завідувач кабінету освітнього адміністрування Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ставлення до довкілля формується в процесі взаємодії емоційної, інтелектуальної та вольової сфер психіки дитини. Зміст навчального матеріалу програми «Пізнаємо природу» знайомить вихованців із представниками флори і фауни; умовами існування, які необхідні для живих істот; елементарними відомостями про взаємодію живої та неживої природи їхнім впливом на здоров'я людини; вчить дітей орієнтуватися в найближчому природному середовищі.

Мета програми – виховання екологічної культури, цілісного світобачення, громадянської відповідальності за збереження біологічного різноманіття; формування базових компетентностей дітей засобами валеологічної освіти.

Основні завдання програми передбачають формування таких компетентностей:

пізнавальної: спрямованої на формування системи сучасних уявлень про живу природу та створення цілісної картини світу; засвоєння знань про здоровий спосіб життя, переконання в необхідності його дотримання і розуміння головних проблем, які пов'язані із впровадженням його в життя;

практичної, яка передбачає оволодіння уміннями застосовувати отримані знання для пояснення навколишніх явищ, їхнім впливом на здоров'я людини, основними методами діагностики рівня здоров'я і принципами підтримки здорового способу життя;

екологічної: формування екологічного мислення, ставлення до природи як унікальної цінності; виховання любові до природи;

творчої: спрямованої на формування стійкої потреби у самореалізації та духовному самовдосконаленні; розвиток творчих здібностей та умінь, системного та логічного мислення, здатності проявляти творчу ініціативу, а також на здобуття, підвищення й збагачення у вихованців досвіду власної діяльності, здатності генерувати ідеї, висувати гіпотези, розвивати асоціативне

мислення, здатності бачити протиріччя та фантазувати, переносити знання та вміння у нові ситуації, формувати незалежність суджень, критичного мислення;

комунікаційної: спрямованої на досягнення високого рівня освіченості й вихованості, відповідальності й чесності; формування ціннісного ставлення до себе та інших; виховання працелюбства, розвиток уміння самостійного пошуку вирішення проблем, здатності застосовувати у конкретному спілкуванні знання мови, навички роботи у групі та мікрогрупі;

соціальної: спрямованої на розвиток у вихованців моральних і духовних якостей особистості, громадської позиції, здатності до самореалізації та самоорганізації; формування доброзичливості, толерантності, професійного самовизначення, громадянської поведінки, патріотизму, мовної культури.

Загальними принципами організації освітнього процесу є: науковість, синтез інтелектуальної і практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу.

Навчальна програма початкового рівня – передбачає один рік навчання: 180 год. на рік/ 5 год. на тиждень, призначена для дітей молодшого шкільного віку.

Форма проведення занять – групова, з урахуванням індивідуальних можливостей і потреб кожної дитини. Кількісний склад навчальної групи 15 вихованців.

Навчальний матеріал програми адаптований до занять з учнями початкової і базової школи.

Основний дидактичний принцип – навчання через наочно-практичну діяльність. У процесі реалізації програми необхідно використовувати наступні методи навчання: пояснювально-ілюстративний, розповідь, робота з ілюстраціями та відеоматеріалами, демонстрація, практичні роботи.

Початковий рівень

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва розділу	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	разом
1.	Вступ	4	1	4
2.	Об'єкти неживої природи.	12	15	27
3.	Рослини – частина живої природи	20	20	40
4.	Ліс — зелене багатство країни, його збереження й охорона	10	8	18
5	Рослини - символи України.	6	6	12
6	Тваринний світ України	28	27	55
7.	Сезонні зміни в природі. Ведення фенологічних спостережень	3	15	18
8	Підсумок	2	3	5
Всього:		85	95	180

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (5 год)

Теоретична частина. Ознайомлення гуртківців з планом роботи гуртка. Правила техніки безпеки при роботі в кабінеті, під час проведення екскурсій в природу. Значення природи в житті людини.

Практична частина. Проведення конкурсу малюнків «Мій рідний барвінковий край».

2. Явища і процеси в довкіллі (27 год)

Теоретична частина. Жива і нежива природа. Планета Земля. Сонячне світло і тепло. Повітря. Причини забруднення повітря. Вода. Кругообіг води. Водойми. Джерела ріки і моря. Ґрунт – середовище життя. Причина забруднення ґрунтів.

Практична частина. Вікторина «Знайомі незнайомці». Виготовлення аплікації із паперу «Сонце». Екскурсія в природу «Осінні зміни в природі». Конкурс малюнків: «Мешканці водойм», «Наше місто». Екскурсія вулицями м. Рівного з метою виявлення джерел забруднення повітря. Екскурсія в природу з метою збору природного матеріалу. Аплікація з паперу «Мешканці водойм». Екскурсія водойми. Операція «Чистий берег». Перегляд відеозапису казки «Дюймовочка».

3. Рослини – частина живої природи (20 год)

Теоретична частина. Загальна характеристика рослин. Рослини й екологічні фактори довкілля. Сезонні явища в житті рослин. Значення рослин у природі та житті людей. Культурні та дикорослі рослини. Зернові культури. Овочеві та технічні культури. Плодово-ягідні культури. Декоративні рослини. Кімнатні рослини, їх різноманітність. Догляд за кімнатними рослинами. Лікарські рослини. Рослини-рекордсмени і синоптики. Рідкісні рослини України та їх охорона.

Практична частина. Екологічні вікторина «Дивовижний світ рослин». Конкурс малюнків: «Щедра осінь», «Природа рідного краю». Виготовлення листівки з квітковими елементами у техніці квілінг. Виготовлення аплікації з насіння маку, з осіннього листа дерев та кущів, в техніці квілінг «Букет квітів», об'ємної аплікації з паперу «Квіти». Створення колажу «Овочеві культури», «Знай, люби, бережи». Виготовлення аплікації з паперу «Кошик з фруктами», «Фіалка». Виготовлення паперових пакетів для зберігання лікарських рослин.

Екскурсія в квіткову теплицю КЗ «ЦНПВ та ПО» з метою ознайомлення з різновидами кімнатних рослин, в овочеву теплицю «Вирощування овочів у теплиці»; в музей «Берегиня», в парк «Осінні явища в житті рослин».

4. Ліс — зелене багатство країни, його збереження й охорона (18 год)

Теоретична частина. Ліс і його значення в природі та житті людини. Типи лісів. Різноманітність хвойних рослин. Що росте на берегах лісових озер та боліт? Мешканці лісів. Гриби. Їстівні та отруйні гриби.

Практична частина. Конкурс малюнків «Зимовий ліс», малюнків-ілюстрацій до казки «Царівна Жаба» Екскурсія в зимовий парк з метою підгодівлі зимуючих птахів. Гра «Загадковий ліс». Виготовлення новорічних листівок. Виготовлення аплікації з кольорового паперу «Лісові мешканці». Створення колажу «Гриби рідного краю».

5. Рослини - символи України (12 год)

Теоретична частина. Калина – найбільш шанована рослина в Україні. Древа – символи України. Цілющі властивості дуба, верби, вишні, каштана. Льон – основна прядивна культура в Україні. Волошка і соняшник. Значення соняшника в природі і народному господарстві.

Практична частина. Виготовлення аплікації із рваних частин паперу «Гроно калини». Виготовлення аплікації з кольорового паперу «Вербові котики». Екскурсія в парк «Каштани у нашому місті». Виготовлення аплікації з

використанням насіння льону. Виготовлення об'ємної аплікації квітки соняшника з паперу.

6. Тваринний світ України (55 год)

Теоретична частина. Загальна характеристика тварин, їх різноманітність. Значення тварин у природі та в житті людини. Комахи – найчисельніша група тварин на Землі. Суспільні комахи. Риби, особливості їх будови, різноманітність. Земноводні та їх різноманітність. Різноманітність плазунів. Птахи. Роль птахів в екосистемах. Дикі та свійські птахи. Зимуючі птахи. Ссавці. Загальна характеристика ссавців. Перегляд науково-популярних фільмів про ссавців. Собака – друг людини. Кішки (різноманітність, породи, догляд). Домашні улюбленці (морські свинки, хом'ячки, шиншили). Правила догляду за свійськими тваринами. Ссавці, занесені до Червоної книги України. Значення ссавців у природі та житті людини. Тварини у творчості українського народу.

Практична частина. Конкурс малюнків до казки «Рукавичка», «Дивовижний світ риб», «Свійські птахи», малюнків-плакатів на захист безпритульних тварин, «Збережемо букові та смерекові ліси – дім для саламандр». Створення колажу «Тварини рідного краю», «Червонокнижні види тварин». Виготовлення аплікації в техніці квілінг «Метелик», з кольорового паперу «Бджілка», «Сова», «Черепашка», з ниток «Котик». Виготовлення голуба з паперу в техніці орігамі. Складання пам'ятки «Чим годувати птахів взимку». Виготовлення і розфарбовування фігурок свійських тварин з гіпсу, витинанки «Собака-домашній улюбленець». Спостереження за тваринами живого куточку. Екскурсія до Рівненського зоопарку «Різноманітність птахів», «Дикі та свійські тварини». Екскурсія в тераріум.

7. Сезонні зміни в природі. Ведення фенологічних спостережень (18 год)

Теоретична частина. Сезонні зміни в природі. Весняні явища в житті рослин. Спостереження за погодою і сезонними змінами в житті рослин, тварин, у діяльності людини. Ранньоквітучі весняні рослини та їх охорона.

Тварини навесні. Народження малят у тварин. Весняно-польові роботи. Народний календар весняного циклу.

Практична частина. Конкурс малюнків «Весна очима дітей». Основні правила ведення фенологічних спостережень в природі. Екскурсія до парку. Спостереження за весняними явищами в житті рослин і тварин. Виготовлення витинанок «Первоцвіти». Перегляд відео та фото матеріалів «Весняні клопоти тварин». Екскурсія в Рівненський зоопарк «Вивчаємо птахів». Ознайомлення з насінням сільськогосподарських культур за колекцією насіння. Закладання дослідів на підвіконні «Город на підвіконні». Екскурсія на навчально - дослідну земельну ділянку. Весняно – польові роботи. Конкурс малюнків «Весняна симфонія». Висівання насіння та висаджування розсади квіткових рослин на пришкольній ділянці.

Підсумок (5 год)

Підведення підсумків роботи гуртка. Завдання на літо. Екскурсія в природу. Улюблений куточок природи.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- об'єкти живої і неживої природи за суттєвими ознаками;
- склад, властивості повітря;
- атмосферні явища;
- основні джерела забруднення атмосферного повітря;
- властивості та значення води;
- основні джерела забруднення водного середовища;
- основні джерела забруднення ґрунтів;
- правила ведення фенологічних спостережень;
- найпоширеніші види рослин;
- рослини – символи України;
- види рослин і тварин, що занесені до Червоної книги України;

- види найпоширеніших дикорослих, культурних та декоративних культур.

- значення рослин і тварин в природі та житті людини;

Вихованці мають вміти:

- визначати назви найпоширеніших тварин і рослин;
- піклуватися про птахів взимку;
- розрізняти їстівні та отруйні гриби;
- прогнозувати наслідки своєї діяльності на довкілля;
- передавати свої знання і досвід членам родини, друзям;
- відчувати цілющу дію природного матеріалу, з яким працюють;
- дотримуватися техніки безпеки й основ життєдіяльності;
- вміти користуватися різними матеріалами і техніками.
- застосовувати набуті знання в повсякденному житті;

Вихованці мають набути досвід:

- освітньої діяльності в умовах закладу позашкільної освіти;
- ведення фенологічних спостережень;
- пересаджування та догляду за кімнатними рослинами;
- природоохоронної діяльності;
- заощадження природних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабин І. І., Царенко А. В., Черняк В. М., Яцук Г. Ф. Пізнай себе. 2019. 234 с.
2. Барна М.М., Похила Л.С., Шевчик Л.О., Яцук Г.Ф. Біологія для допитливих. II частина. Царство тварини. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – 144 с.
4. Борейко В. Є. Екологічна етика та гуманне ставлення до тварин і рослин: метод. посіб. для вчителів / В. Є. Борейко, Н. А. Пустовіт. - К.: Логос, 2011. -79 с.
5. Булич Е. Г., Муравов І. В. Валеологія. Теоретичні основи валеології: Навч. Посіб. – К.: ІЗМН, 2000.189 с.
6. Булич Е. Г. Муравйова І. В. Валеологія. Теоретичні основи валеології. К., 1997. – 224 с.
7. Георгієв Ю. Клімат і регіональна еколого-географічна ситуація в Україні. Вісник Національної академії наук України. – 1994. - № 9-10. – С. 48-52.
8. Зелений пакет. Посібник для вчителя. - К.: ТОВ «Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2002. – 256 с.
10. Концепція фізичного виховання в системі освіти України. Фізичне виховання в школі. – 1998. – 32. – С.2-8.
13. Мамчур Д. І. Овочі і фрукти в нашому харчуванні. – Ужгород, 1989.
14. Матеріали до курсу «Валеологія». - Тернопіль: ТДПУО, ТОШО, 2002. – 232 с.
15. Пустовіт Г.П. Екологічне виховання учнів початкових класів у позашкільних навчальних закладах. К.: 2002- 270 с.
16. Хижняк М., Голучиков М. Здоров'я дітей – критерій екологічної безпеки України. Український світ. – 1994. - № 5 – 12. – С. 33
17. Червона книга України. Тваринний світ. за ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
18. Навчальна програма з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль «Природа рідного краю». Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист Міністерства освіти і науки України від 11.11.2015 № 1/11-16378).